THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

יום-כפור'דיקער נאציאנאל פאנד קאמפיין

ווי אלע יאר, וועט אויך דעם יום-כפור דורכגעפירט ווערן אין אלע שולן און מנינים דא אין שטאט א קאמפיין פאר'ן נאציאנאל-פאנד. — א קאמפיין, וואס האט פאר די לעצטע יארן אריינגעבראכט באדייטנדיקע הכנסות פאר דעם דאזיקן פאלקס פאנד, מיט וועלכן דער באדן פון ארץ ישראל ווערט אויסגעלייזט פאר'ן אידישן פאלק.

ווי דער מנהג איז ביי אונז געווארן, וועט יעדער מתפלל געפינען אויף זיין פלאץ א נאציאנאל-פאנד ביכעלע, מיט באזונדערע סומען פאר-צייכנט אויף די בלעטלאך. פון יעדן איינעם ווערט דערווארטעט, אז ער זאל מנדב זיין א געוויסע סומע, לויט זיינע אמשטענדן. פארבויגנדיק דאס בלעטל אויף וועלכן די סומע וואס ער זאגט צו איז באצייכנט. די נאציא-נאל-פאנד טוער וועלן דערנאך, נאך יום-כפור, באזוכן אים און וועלן איינ-קאסירן זיין נדר.

דער אידישער עולם ווערט געבעטן בייצושטייערן זייער נדבה מיט א ברייטער האנט, צו דערמעגלעכן דעם נאציאנאל-פאנד אויסצוקויפן וואס מער באדן אין ארץ-ישראל.

דער ציוניזם שטייט איצט אויפ'ן שוועל פון א נייער עפאכע פון וויכטיקע פראקטישע ארבעטן אין ארץ-ישראל. פון אלע ארבעטן איז די אויסלייזונג פונ'ם באדן איינע פון די וויכטיקסטע, ווייל דאס שאפט דעם סאמע באזיס פונ'ם אידישן ישוב אין ארץ-ישראל. דאס לאנד קאן נישט ווער-רען אידיש, און קיין געזונטער, גרויסער אידישער ישוב איז דארטן נישט מעגלאך, וואו די אידישע באפעלקערונג וועט זיך דארטן נישט באפעסטיקן לאזנדיק טיפע ווארצלען אינ'ם באדן.

אויפ'ן באדן וואס איז שוין ביז איצט דערווארבן געווארן פונ'ם נאציאנאלפאנד זיינען אויסגעוואקסן בליענדיקע קאלאניעס, מושבי עובדים און ארבעטער קאמונעס. דאס איז דער לעבנס נערוו פונ'ם אידישן ישוב, און זיין ווייטערדיקער געזונטער וואוקס איז נאר מעגלאך דורך דער דער-ווערבונג און באזעצונג פון נייע לאנד-שטחים.

די אידן פון קאנאדע, און מערב קאנאדע בפרט, האבן שוין דורך ממשות'דיקע מעשים אויסגעדריקט זייער באזונדער סימפאטיע צו דער נאציאנאל-פאנד ארבעט. עס ווערט דערפאר דערווארטעט, אז דעם דאזיקן יום-כפור, ווען די אידן אין די שולן מאכן חשבון הנפש און זוכן אויסליי-טערונג, וועלן זיי נים פארפעלן צו טאן אין דער פילסטער מאס זייער חוב צום נאציאנאל-פאנד.

די נייע „קאר פעירס“

ווי מיר האבן פאראויסגעזאגט מיט א פאר חדשים צוריק, ווען עס איז איינגעפירט געווארן א געהעכערטער, זיבן-סענטיקער "פעיר" אויף וויניפעגער טראמווייען, האט די העכערונג נים פארבעסערט די לאגע פון די טראמווייען, נאר זי נאך פארערגערט. עס איז פשוט געפאלן די צאל פון די מענשן וואס האבן זיך באנוצט מיט'ן טראמוויי ווען די "פעירס" זיינען געווען ביליקער, און אזוי איז די הכנסה געפאלן.

די "מוניסיפאל ענד פאבליק יוטיליטיס באָרד", א רעגירונגס קער-פערשאפט, וואס האט די דעה אויף ענדערונגען אין "קאר-פעירס", האט דערפאר באשלאסן, אז דער 7-סענט סיסטעם טויג נים, און האט אנגענו-מען דעם זייער קאמפליצירטן "פעיר" פלאן, וואס איז די טעג אנאנסירט געווארן און וועלכער גייט אריין אין קראפט דעם קומענדיקן מאנטאג.

דער נייער פלאן באזירט זיך אייגנטלאך אויף א געזונטן פרינציפ: די פאמיליעס וואס באנוצן זיך אפט מיט דעם טראמוויי, קריגן ביליקערע "פעירס", — פאר גרויסע געברויכער נאך ביליקערע, ווי די פריערדיקע, וואס האבן עקזיסטירט פאר דער העכערונג. וואס קלענער דער געברויך איז, אלץ טייערער קאסט דאס פארן: ביז צען סענט פאר איין רייזע.

דערמיט האט די "באָרד" געוואלט דערמוטיקן דעם אפטערן גע-ברויך פון דער "סטריט קאר", ארויסהעלפנדיק אזוי דער קאמפאני צו פאר-גרעסערן איר הכנסה נים דורך העכערע "פעירס", נאר דורך א גרעסערן פארקער.

דער גרעסטער חסרון פון דעם נייעם "פעיר" פלאן איז דאס, וואס ער איז אזוי קאמפליצירט, אז גאר א גרויסע צאל טראמוויי פארער וועלן אים נים פארשטיין און וועלן דערפאר נים קאנען אויסנוצן זיך מיט די הנחות, צו וועלכע זיי זיינען בארעכטיקט.

אויסער דעם איז ער בכלל נים מער ווי אן עקספערימענט, און בלויז די צייט וועט קאנען דערציילן, וואס וועט אריבערוועגן, זיינע חסרונות, אדער זיינע מעלות.

דער סיטי קאונסיל האט מיט א מערהייט שטימען באשלאסן צו באקעמפן דעם פלאן. עס איז אבער נים ווארשיינלאך, אז די "מיוניסיפאל ענד פאבליק יוטיליטיס באָרד" זאל נעמען אין באטראכט די פראטעסטן פון דער שטאט, איידער דער פלאן וועט גרינדלאך אויסגעפרובירט ווערן.

וועט דער פלאן דורכפאלן, דאן וועט עס ווערן נאך שווערער צו גע-פינען אן אויסוועג. זיכער איז שוין איצט, אז העכערונגען פונ'ם "פעיר" זיינען נים קיין אויסוועג. עס וועט אפשר פארט קומען דאן צו דעם, אז די שטאט זאל מוזן איבערנעמען דעם טראמוויי סיסטעם. — וואס ווערט אגב שוין איצט פארגעשלאגן פון די ארבעטער אלדערמען צום סיטי קאונסיל.

דער בית-יתומים פריי פון חובות

צום ערשטן מאל אין דער געשיכטע פון מערב קאנאדער בית יתו-מים האט דער יערלאכער באריכט, אפגעגעבן אויף דער יערלאכער פאר-זאמלונג לעצטן זונטאג, געצייגט א באלאנסירטן חשבון, אן דעפיציטן.

פאר יארן און יארן האבן זיך די דעפיציטן געקליבן, און האבן זיך אזוי אנגעזאמלט צו אן איינדרוקספולן ציפער פון פערצן טויזנט דאלאר. מיט'ן וואוקס פון די דעפיציטן מיט יעדן יאר, איז דאס געווארן אן ערנ-סטע געפאר פאר דער עקזיסטענץ פונ'ם אנשטאלט.

די צען-יעריקע יובילי פייערונג פונ'ם בית יתומים האט געמאכט א סוף צו דעם דאזיקן אויסשטייגענדיקן דעפיציט. נים געקוקט אויף די שווערע צייטן, האבן די מערב קאנאדער אידן, מיט דער הילף פון אנדערע פריינט פון בית יתומים, געשאפן די פולע סומע וואס איז געווען נייטיק צו באפרייען דעם אנשטאלט פון זיינע אקומולירטע חובות.

אט דער אפרוף אויפ'ן אפיל פונ'ם בית יתומים צייגט, ווי נאענט דער אנשטאלט איז צום הארצן פון מערב קאנאדער אידן, און זייער אנט-שלאסנקייט נים צו דערלאזן אים צו ליידן נויט, ווי זייער אייגענע לאגע זאל נים זיין.

ס'איז אבער נויטיק, אז אט די איבערגעגעבנהייט צום בית יתומים זאל נים דעמאנסטרירט ווערן בלויז לכבוד א יום-טוב'דיקער פאסירונג. עס וואלט געווען זייער שלעכט, ווען דער בית-יתומים זאל פון איצט אן ווידער אנהויבן זאמלען יעדן יאר נייע דעפיציטן, כדי דערנאך צו באפריי-ען זיך דורך א קאמפיין צום צוואנציק יאריקן יובילי.

ס'איז נויטיק, אז די ארבעט פאר'ן בית-יתומים זאל זיין א טאג-טעגלאכע, און אז די געהעריקע אנשטריינגונג זאל פון איצט אן און ווייטער געמאכט ווערן. אז די יערלאכע באריכטן זאלן יעדן יאר זיין אן דע-פיציטן.

דאס האט א שייכות צו די אידן פון וויניפעג, און באזונדערס צו די אידן פון דער פראווינץ. זיי דארפן עס אנשטריינגען זיך. אז מער קיין יערלאכע דעפיציטן זאל דער בית יתומים נים דארפן האבן.

דער טרויעריקער העלד פון חברון - קאפיראטא

פון י. אייגער, ירושלים

עס האנדלט זיך וועגן באשטימען דעם העלד פון דער בלוטיקער חברונ'ער עפא-כע פאר פאליציי-שעף אין תל-אביב. פאר די אידן איז די פיגור פון דעם דאזיקן פאליציסט פארבונדן מיט דעם שרעק-לאכסטן צווישן שרעקלאכעס. אבער נים צוליב דעם פרישן ביוווייליקן און עם-הארצ'ישן טאט פון דער רעגירונג — קא-פיראטא'ס נייע באשטימונג — שרייב איך וועגן אים. ניין, וועגן קאפיראטא קאן מען שרייבן אין א פשוט'ן מיטוואך אן שום סיבות, א ווייטאקלאכער, בלוטיקער און פאראכטער סימבאל פון א רעגירונג, פון א סיסטעם, פון מעטאדן און באציי-אונגען. און בפרט נאך איצט די מסק-נות פון דער מאנדאטן-קאמיסיע, ווען די פארשטייער פון דער ציוויליזירטער מענש-הייט האבן באשטעטיקט דעם נאמען, וואס די אידן האבן געגעבן דער ארץ-ישראל רע גירונג: די רעגירונג פון חברון און צפת.

אך, ווי ווייטאקלאך עס איז געווען פאר דעם ישוב צו לעזן און צו הערן, אז נים זיין אומשולדיק פארגאסן פויזיש בלוט און נים זיינע אומגעהויערע מאראלישע ליידן האבן נים געפונען קיין אפקלאנג אין ענגלאנד. דער ישוב האט זיך גע-קאכט, געטרינקען זיך אין האס, בזיונות און פארלוימדונגען, און די ענגלענדער אין ארץ-ישראל און אין לאנדאן האבן טייוועליש געשוויגן און ווייטער געטאן זייערס: נאך אן ערנידערונג, נאך א שטאך, נאך א בזיון. וואס האט ער גע-קאנט — א שוואכער און אונטערדריק-טער — קעגן גרויס בריטאניע, ווען זי האט געשטעלט צו איר דינסט, אום צו פארטויבן זיין געשריי, אלע אירע קאלא-סאלע מיטלען: אירע עדות, אירע פאר-שער, אירע ריכטער, איר פרעסע און אפילו אירע יושר זאגער. און די אלע צו-זאמען זיינען מיט לייב און נשמה אי-בערגעגעבן אפילו דעם קלענסטן און וויטעסטן ענגלישן אינטערעס, צוליב וועל-כען זייער געוויסן ווערט שרעקלאך נאכ-געביק און, נים פארטראכטנדיק זיך, פארבויגן זיי דעם צדק און יושר. עס איז א נארישער שפאס — די אחדות פונ'ם "אידישן קהל", מיט וועלכער אונזערע שונאים האבן אונז אימער געשטאכן די אויגן. קעגן דער ענגלישער אחדות, וואס האט נים קיין גרעניץ און קלייבט נים איבער קיין מיטלען.

אט די געשיכטע מיט דעם זעלבן קא-פיראטא, פאר וועמעס אויגן מ'האט אויס-גע'שוחט'ן ווי די שאף 56 אידן. נאך דעם וואס ער האט מיט עקל און גאהו פון אן אנגלאסאקס געטריבן זיי פון זיך — הילפלאזע און טויט דערשראקענע, וועלכע האבן שוין געפילט דאס מעסער אויפ'ן האלז. ער האט זיך נים חלילה פארלוירן פון ווארעם, אומשולדיק בלוט און האט נים געהייסן שיסן, ווייל אזוי איז דאך געווען דער באפעל פונם מלוכה-שעף ה' לוק. אבער ווען מ'האט נאר גע-ווארפן אויף אים דעם ערשטן שטיין, האט באלד זיין רעוואלווער אנגעהויבן פון זיך צו שיסן און 6 אדער 8 אראַ-בער זיינען געפאלן אויפ'ן ארט. מילא. זיינען דאמאלסט געווען צווישן די ענג-לענדער נאך אזעלכע גבורים, וועלכע האבן מיט אן רעוואלווער דערהאלטן נצחונות איבער מעסער און שטיינער. און דעם נצחון פון קאפיראטא וואלט מען אפשר פארשוויגן, האבן אבער די חברונ'-ער אידן און צוזאמען מיט זיי דער גאנ-צער ישוב אויפגעהויבן א הימל-געשריי פון בלוט און טרערן: קאפיראטא! איז דאך שוין געשטאנען דער ענגלישער פרעס טיזש אין געפאר, אז דער נאמען פון ענגלישן קאלאניאלן באאמטן זאל זיין פארבונדן מיט חברונ'ער שחיטה. האבן אלע ענגלענדער — רעגירונגס באאמטע און פריוואטע, ווי לויט א באפעל, לויט א צוגעבער ווארט, אנגעהויבן צו באמבאר-דירן לאנדאן, אלע ענגלישע צייטונגען מיט נסים ונפלאות פון קאפיראטא'ס גבורה. דאס קאלאניען מיניסטעריום האט באלד פארשטאנען די שפיל און טעלעגרא-פיש האט אים דער ענגלישער קעניג בא-שאנקען מיט אן אויסצייכנונג פון העל-דישקייט. און נאך דעם, וואס דער קעניג האט אים שוין געקרוינט האט מען שוין נים געקאנט, פארשטייט זיך, רעדן וועגן קאפיראטא.

און איצט, צום ערשטן יארצייט, ווען צענדליקער אויטאבאסן האבן געפירט חברונ'ער אידן, אלטע פאטערס און מו-טערס, אלמנות און יתומים, אויף די קב-רים פון זייערע קדושים אויף דעם חברונ-ער בית עולם, איז אין משך פון עטלא-כע טעג געשטאנען אן אומאויפהערלאכער געוויין, איז ביי יעדן איינעם פון זיי ווי-דער ארויפגעשוואומען דער נאמען קאפי-ראטא — דער סימבאל פון חברונ'ער שחיטה, און פאר דעם גאנצן ישוב — דער סימבאל פון דער רעגירונגס שיטה, פון דער פאליטישער סיסטעם. אבער מען האט פארשטיקט אין זיך, מען האט גע-שלינגען דעם האס און צער און געשוויי-גן: פארפאלן, דאס אומשולדיקע בלוט שרייט נים פון דער ערד און קאפיראטא גייט מיט אן אויפגעהויבענעם קאפ און קוקט חוצפה'דיק אין די אויגן.

נאר אט איז געקומען די מאנדאטן-קא-מיסיע פונם פעלקער בונד און האט אנ-געטאפט דאס ארט וואו מ'האט אזוי צי-ניש און יעזואיטיש פארגראבן דעם אמת און גערעכטיקייט. אזוי אויבערפלעכ-לאך פארגראבן, בלויז מיט א דינער שיכ ערד פארשאטן. אבער מיט באאנטטן גע-היט, מ'זאל זיך דארט נים גראבלען: און ווער עס האט יא געקאנט א שאר-טאן, ווי די מאנדאטן קאמיסיע, דער האט טא-קע באלד געפינען און ענטדעקט. וואס פאר א גרויסע מאראלישע באפרידיקונג האט נעגעבן די פשוט'ע פראזע פון דער קאמיסיע, ארויסגעזאגט אזוי אפן און אויפריכטיק: ענגלאנד האט נים אפגע-היט אפילו דעם עלעמענטארן יסוד פון

(שלוס אויף זייט 3)

אליין, -יום-כפור נאך כל נדרי ∴

פון הרב אשר זילבערשטיין

ר' לייזער עליע דער מלמד איז טאקע געבארן געווארן אין דעם שטעטל, אין מינסקער גובערניע, וואו ער איז געווען זעכציק יאר מלמד.

צו אכצן יאר איז ער שוין געווען א טאטע פון צוויי קינדער און א מלמד פון צוועלף קינדער, און פון זיין קנעלונג ביינקל איז ער נים אפגעטראטן גאנצע זעכציק יאר.

ער איז געווען א גוטער מלמד און א געטרייער, און די גאנצע שטאט, פון קליינווארג ביז די וואס זיינען געווען יונגער פון אים מיט צען יאר, זיינען גע-ווען זיינע תלמידים.

ער איז דארט געבארן געווארן און פון דארט חתונה געהאט און ער האט קיינ-מאל קיין אנדער שטאט נים געזעען און ער האט זיך בכלל נים אינטערעסירט מיט דער גאנצער וועלט אויסערהאלב זיין שטעטל, — פאר אים איז גענוג געווען דאס שטעטל מיט די לאנקעס ארום, מיט דעם שטיק הימל וואס איבער זיי, — דאס שטעטל איז געווען זיין וועלט, און די פאר הונדערט אידישע פאמיליעס — זיין כלל-ישראל.

דאס שטעטל איז געווען א שטילס, א רואיקס און אן מחלוקת און כאטש ס'איז דארט געווען חסידים מיט מתנגדים איז דארט מער נים געווען ווי איין בית-מד-רש, אגב איז דארט געווען א צוואה פון א צדיק אז מ'זאל דארט נים בויען קיין אנדער מקום-קדוש און דערפאר, זיינען זיי געווען באהיט פון שרפות.

אט דער בית-מדרש איז געווען א שטיק פון ר' לייזער-עליע'ס "איך", — אין זיין גוף איז געלעגן זיין נשמה, און אין בית מדרש איז געלעגן זיין גוף מיט זיין נש-מה, און ווען ער פלעגט אמאל רעדן פון שטארבן, פלעגט ער זאגן: "ווען מיין צייט וועט קומען, איך וועל דארפן אוועק-גיין פון בית-מדרש" — וועלכעס האט גע-הייסן אויף זיין לשון, — אוועקגיין פון דער וועלט.

איר האט נים געקאנט צעטיילן ר' לייזער עליען מיט'ן בית-מדרש, אט ווי איר קאנט נים צעטיילן קיין מענשן מיט דער וועלט. און פונקט ווי ביי א מענשן, איז זיין גאנצער לעבן פארבונדן מיט דער ערד, אזוי איז ר' לייזער-עליעס גאנ-צער לעבן געווען פארבונדן מיט'ן בית-מדרש; זיין קינדהייט מיט זיין עלטער, זיין צער מיט זיין נחת, מיט זיינע אינ-דערוואכנס, מיט זיינע שבתים און מיט זיינע ימים-טובים.

ווי אלע קינדער און ווי אלע עלטערע מענשן האט ר' לייזער עליע ליב געהאט יום-טובים. אבער זיין ראמאנטישע נשמה האט געפילט מער ווי יעדערער, די טי-פע סודות אין וועלכע יעדער יום-טוב איז געווען פארוויקלט און די הויכע שירה וואס האט דעם יום-טוב באגלייט, זיין זיסן טעם און באזונדערן געשמאק.

אבער פון אלע ימים טובים האט ר' לייזער עליע ליב געהאט יום-כפור, — שוין פון קינדהוויז אן, האט ער געפילט א באזונדער ליבע צום יום כפור, — ער האט געהאלטן דעם יום-טוב יום-כפור, פאר שענער, בעסער, פריילאכער און שטיפערישער פון אלע ימים-טובים, ווייל אויב אלע יומים טובים זיינען געווען שטוב-ימים טובים, איז יום כפור געווען א בית-מדרש — יום-טוב און, — דער בית מדרש איז ביי אים געווען טייערער

און ליבער ווי זיין שטוב.

א טאג פאר ערב יום כפור איז שוין דעם קליינעם לייזער עליע געווארן גוט און פריילאך אויף זיין יונגן הארץ; מען האט שוין צוגעפירט די ליים און דער שמש מיט אלע אינגלאך צוהילף, האבן זיך גענומען אנשיטן די קאסטנס אויף ארייננשטעלן אין זיי די וואקסענע ליכט. דאן די כפרות-שלאגן. — און נים נאר האט ער הנאה געהאט פון זיין אייגענעם כפרות שלאגן מיט זיין קלאר-ווייסן הענ-דעל נאר ער האט געהאט הנאה פון די כפ-רות פון דער גאנצער גאס, — זייער שרייען אויף זייער באזונדער כפרה-קול, וואס זיי האבן באקומען אויף דעם אויף דער נאכט. האט אויף אים געמאכט דעם בעסטן איינ-דרוק און האט ביי אים געקלונגען ווי מוזיק וואס די הענער זינגען לכבוד יום-כפור און לכבוד אים. ער האט געמיינט אז די הענער זיינען אויך אזוי צופרידן ווי ער . . .

דאן דער ערב יום-כפור, — שוין אין דערפרי האט מען צוגעפירט צום בית-מדרש די גרויסע, ביז'ן דאך, פור מיט היי און ער, מיט דער גאנצער חברה אינג-לאך, האבן זיך גענומען העלפן אראפ-ווארפן דאס היי און דאס צעווארפן אי-בערן בית המדרש, און דערבי באגיין כל-ערליי שטיפערייען: זיך ווארפן מיט היי און פאלן אין היי, און ווארפן יענעם אין היי און ארייננפאקן וויפיל ס'איז נאר געווען מעגלאך היי, אונטערן טאטנס סטענדער און אונטערן טאטנס שטיקל באנק.

דאן צו מנחה, שטיין ביי דער שאפע לעבן קברות-שמשי, ווי אלע מאל גייט צו א איד, פאלט אויף די קני מיטן פנים אראפ אויף דער לינקער האנט און מיט דער רעכטער הויבט ער אן דארטן זיך קלאפן אין הארצן און פון אויבן קלאפט אים דער שמש מיטן קאנטשיק; העלפן ציילן די ניין און דרייסיק מלקות און דערביי שטיין פארגאפט, אז אזא גרוי-סער זאל זיך אליין לייגן און לאזן זיך שמייסן מיטן קאנטשיק און שווייגן און זיך אויפהויבן און נאך באצאלן א זעק-סער.

דאן פאר כל'נדרי צום על-חטא, ארונ-טערקוקן אונטער יעדן אידנס טלית, צו וויינט ער טאקע אויף דער אמת'ן און פונדעסטוועגן נישט קיין רחמנות האבן און דאך ארויס'גנב'ענען אביסל היי פון אונטער זיין סטענדער.

דאן דער אויף דער נאכט: דאס ארומ-גיין מיט די זאקן איבערן היי צווישן די קאסטנס מיט קנאקענדיקע ליכט און קוקן אויפ'ן באר-גוי ווי ער נעמט אלע מאל, אום יום-כפור, און בויגט אויף אן אנדער ליכט.

דאן דער יום-כפור'דיקער טאג: אחוץ אלע שטיפערייען, איז ביים קליינעם לייזער עליע יום-כפור געווען א טאג פון עסן. — ער האט דאס קיינמאל נים אויפגעגעסן אין דריי טעג, וואס ער פלעגט אויפעסן יום-כפור'דיקן טאג. — ער איז געווען דער איינציקער אין שטוב וואס האט נים געפאסט און שוין אינדערפרי פלעגט אים זיין מאמע איינבינדן אין א גרויסער פאטשיילע, ווייסע חלה מיט עוף מיט לעבערלאך פון די כפרות, און אים מיטגעבן אין בית-מדרש אריין אויף דעם גאנצן טאג און ער פלעגט דאס אריינלייגן צום טאטן אין סטענדער, אבער באלד איז ער שוין צוגעלאפן: "טאטע איך וויל עסן!" און אזוי א גאנצן טאג ביז נאכ'ן תענית, דאן פלעגט ער ערשט ווערן דער זעלבער מיוחס וואס אלע פאס-טערס אין שטוב און עסן האניק לעקאך און אויסלעקן אלע שאלן איינגעמאכטס.

וואס עלטער לייזער עליע איז געווארן און וואס מער ער איז געוואקסן איז זיין ליבע צום יום-כפור מער געוואקסן. און דעם יום-כפור פאר זיין בר-מצוה, ווען ער האט דאס ערשטע מאל באדארפט זיך אפזאגן פון דעם קאלטן עוף מיט די לע-בערלאך מיט די קיכלאך און מיט דער ווייסער חלה, איז דער יום-כפור נאך טייערער געווארן ביי אים און ער האט אים נאך מער ליב געקראגן, ווען מיט זיין פאסטן האט ער זיך דערפילט פאר א גרויסן, גלייך מיט אלע אלטע און גרוי-סע, — נאטירלאך, האט ער זיך ערב יום-כפור פארגעשטעלט אביסל אנדערש דעם תענית, אביסל גרינגער. אבער שוין צען אזיינער יום-כפור אינדערפרי, האט ער שיעור נים חרטה געקראגן וואס ער איז נישט קיין קליינער; און אזוינע חר-טות איז אים אויסגעקומען אויסשטיין עטלאכע מאל דורכ'ן טאג. נאטירלאך, בגנבה, מיט א פארשעמען זיך פאר זיך אליין, פאר אזעלכע געמיינע, קינדערישע, פרעסערישע געדאנקען, און יעדן מאל האט ער זיך א כאפ געטאן אז ער איז שוין א גרויסער און ער האט אנגעהויבן קוקן מיט זעלבסטווירדע אויף דער קליינווארג וואס קיין שטיקער קוילעטש אום יום-כפור אזוי ווי קעלבלאך, בשעת ער איז שוין א גרויסער און פאסט שוין און האט שוין אויך קיין כח נים און איז שוין אויך בלייך אויפן פנים. אגב איז ער געווען פארנומען א גאנצן טאג אויסרעכענען ווי-פיל ער וואלט געקאנט אויפעסן: — א גאנצע בולקע! נו, און נאכדעם וועל איך שוין זיין זאט? בשום אופן נים! נאך איינע! און נאכדעם? אויך נים זאט. א גאנצן אויוון בולקעס מיט צוויי בעקנס קיכלאך! נו און נאכדעם? אלץ נים זאט! אבער ווען ער פלעגט זיך דערמא-נען וואס עס וועט זיך טאן אין דער היים נאך נעילה, פלעגט אים ווערן אזוי גוט, און ער האט נאך מער ליב געקראגן דעם יום-כפור.

און ווען ער איז געווארן א באלעבאס מיט טלית און קיטל, האט ער דעם יום-כפור נאך מער ליב געקראגן, דאן האט ער ערשט מער דערפילט דאס גרויסקייט פון דעם הייליקן טאג און זיין אייגענע גרויס-קייט. און אלע ימים טובים מיט'ן פסח צוזאמען זיינען ביי אים געווען קליינע ימים-טובים'לאך אנטקעגן דעם יום-הק-דוש, און הגם פסח זיינען אלע אידן מלכים, זיינען זיי אבער יום-כפור מלאכים — און אים האט זיך בעסער געוואלט זיין א מלאך ווי א מלך. ווייל א מלך קאן זיין א גוי אויך און א מלאך קאן נאר זיין א איד אום יום כפור.

און ווער עס האט געזעען ר' לייזער-עליע'ן יום-כפור אין שול אין זיינע על-טערע יארן, מיט זיין ווייסער קאפ, מיט זיין גרייז-גרויער בארד, מיט זיין ווייס-געלן פארמעטענעם פנים, מיט זיין ווייסן טלית און קיטל מיט זיינע ווייסע זאקן, דער האט נים נאר געזעען די שכינה רו-ען אויף א מענשנ'ס פנים, נאר האט באשיינפערלאך געזעען א מלאך דא אויף דער וועלט, און נים נאר האט ער אויס-געזעען ווי א מלאך, נאר ער האט געפילט דעם נחת-רוח מיט דער נעימה-קדושה פון די חיות-ואופני-הקודש בשעת זיי זינגען שירה צו גאט.

באזונדער האט ער דאס אויסגעזעען באנאכט נאך כל-נדרי, ווייל א חוץ וואס די שיין פון די גרויסע לאמפן מיט די הונ-דערטער וואקסענע ליכט האבן צוגעגעבן זיין מלאכ'שן אויסזעען מער ריינקייט, זיין בארד מער ווייסקייט און זיין פנים מער ליכטיקייט, — האט זיין פנים גלאט געלויכטן פון פרייד, — ער איז נים גע-ווען דערשראקן און אויב ער איז דאס יא געווען, איז דאס געווען אויסגעמישט מיט שמחה, — ער האט גארנים געוואלט טראכטן. אס עס וועט זיך טאן מיט אים דאס יאר, פאר אים איז גענוג געווען וואס ער האט דערלעבט דעם גרויסן טאג מיט דער הייליקער נאכט . . .

א, די הייליקע נאכט! ווען ערד און הימל, מענש און מלאך, איד און גאט, זיי-נען אזוי נאענט און אזוי באהעפט איינער צום אנדערן! — דאן פלעגט ר' לייזער עליע שעפן חיות און נחת אויף א גאנצ יאר, חיות פול מיט קדושה, חיות אן א שיעור! — ער האט נים געהאלטן אין איין זאגן, — ער פלעגט דאן ארומגיין איבער'ן בית מדרש, מעשה גענעראל, אויף סמאטרעווען די יונגע לייט, און פלעגט שעפן חיות פון דער דישהארמאניע פון קולות און טענער. דער זאגט תפלות פון אן אלטן ירושה מחזור און ווייגט, דער לערנט מסכת יומא, דער זאגט זיך שטי-לערהייט תהלים מיט א הארצעדיקן נוסח, דא שטייען עטלאכע יונגע לייט און זינגען איבער-דעם-אלטן חזנ'ס "אמנם כן", דא גייט ארום א איד מיט הרחבה, פאר'מח'ט מיט א שמעק טאבאק אין האנט און דא שארט איינער צונויף מער אביסל היי אונ-טער א באנק און לייגט זיך אוועק אפרו-ען אין טלית און קיטל, און די ליכט קנא-קען און דער בית מדרש איז פול מיט ליכט און מיט שירה, מיט קדושה און חיות.

אכט-און-זיבעציק יאר. איז ר' לייזער עליע אלט געווען, אכט-און-זיבעציק יום כפור'ס, פון וועלכע א פאר און זיבעציק ער האט גוט געדענקט און פינף-און-זעכציק פון וועלכע ער איז אויף געווען אין בית מדרש און נים נאר איז ער נים געגאנגען א היים שלאפן, נאר ער פלעגט זיך קיינמאל אין בית מדרש נים לייגן און קיינמאל קיין דרימל נים טאן, — א שאר פארשלאפן אפילו איין מינוט פון אזא הייליקער נאכט!

דאן קומט די מלחמה און דאן די פאג-ראמען און מ'הרג'ט אוים א האלב שטע-טעל און די אנדערע האלב צעלויפט זיך, פון וועלכע מער ווי האלב צעשטארבן פון הונגער און א קליינער טייל קערן זיך אום אין שטעטל, פראסט און גראב און הפקר און יום-כפור צו כל נדרי קומט זיך קוים צונויף א מנין פראסטאקעס און ווי מ'האט נאר געענדיקט מערב, זיינען זיך אלע צע-לאפן און ר' לייזער עליע בלייבט עלנט און פארלאזן: נישטא קיין היי, נישטא קיין ליכט, נישטא קיין אידן, און — דאכט זיך נישטא קיין יום כפור, — און ווי ער זיצט אזוי פארטראכט, קומען אריין עטלאכע קאמסאמאלציעס (יונגע קאמוניסטן), זיי-נע געוועזענע תלמידים, מיט שטעקנס און מיט פאפיראסן און נעמען אים אויס-מוסרן פאר זיינע רעליגיעזע קאנטר-רעוואַ-לוציאנערע מעשים, מיט וועלכע ער מאכט אומגליקלאך א וועלט און גראבט אונטער די יסודות פון דער רעוואלוציע און דריקן זיך אוים אויפ'ן עקלהאפסטן שטייגער, אויפ'ן חשבון פון גאט, פון דער תורה און פון יום כפור, דאן לעשן זיי אוים די פאר לאמפן, לאזן אים איבער מיט איין ליכט, פייפן אוים מיט'ן מויל א רוסישע "פעס-ניע" און פארלאזן דעם בית מדרש.

א ווייל בלייבט ר' לייזער עליע זיצן מיט א טויטן פנים, אפן מויל און מיט אויסגעגלאצטע אויגן אין דער אומענד-לאכקייט, פארלארן און הילפסלאז, — אט אזוי איז געזעסן איוב ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז ער האט אלץ פארלארן און אט אזוי איז געזעסן ירמיה די נאכט פון חורבן.

אבער באלד האט ער זיך א כאפ געטאן: —א, יום טוב! יום הקדוש! די הייליקע נאכט! — און האט אנגעהויבן ארומ-שפרייזן איבער'ן בית מדרש, נים מיט זיינע כוחות, — יום כפור! אט דער היי-ליקער טאג! די ליכטיקע נאכט! עס איז הייליק! עס איז ליכטיק! מענשן האבן דאס פארשוועכט, אבער וואס זיינען נ א ר מענשן? און וואס איז נ א ר די וועלט? דארטן! דארטן! דארט איז דער אמת'ער יום כפור, דארט איז ריין, דארט איז היי-ליק, דארט איז גוט, דארט איז ליכטיק, דארט זיינען די צדיקים, דארט זיי-נען די מלאכים, דארט איז די שכינה, דארט איז דאס לויטערקייט, דארט איז גרוים, דארט איז אומענדלאך, דארט איז שירה, דארט איז ליבע, דארט איז חיות, דארט איז תענוג, חיות פון קדושה און תענוג פון דער לויטערקייט פון דער שכינה, תענוג און חיות, תענוג אן א שיעור און אן א ברעג, — גענוג, גענוג, איך וויל דא נים זיין, אהין, רבונו של עולם, איך וויל שוין אהין!

ערב יום-הדין אין סיטי האל

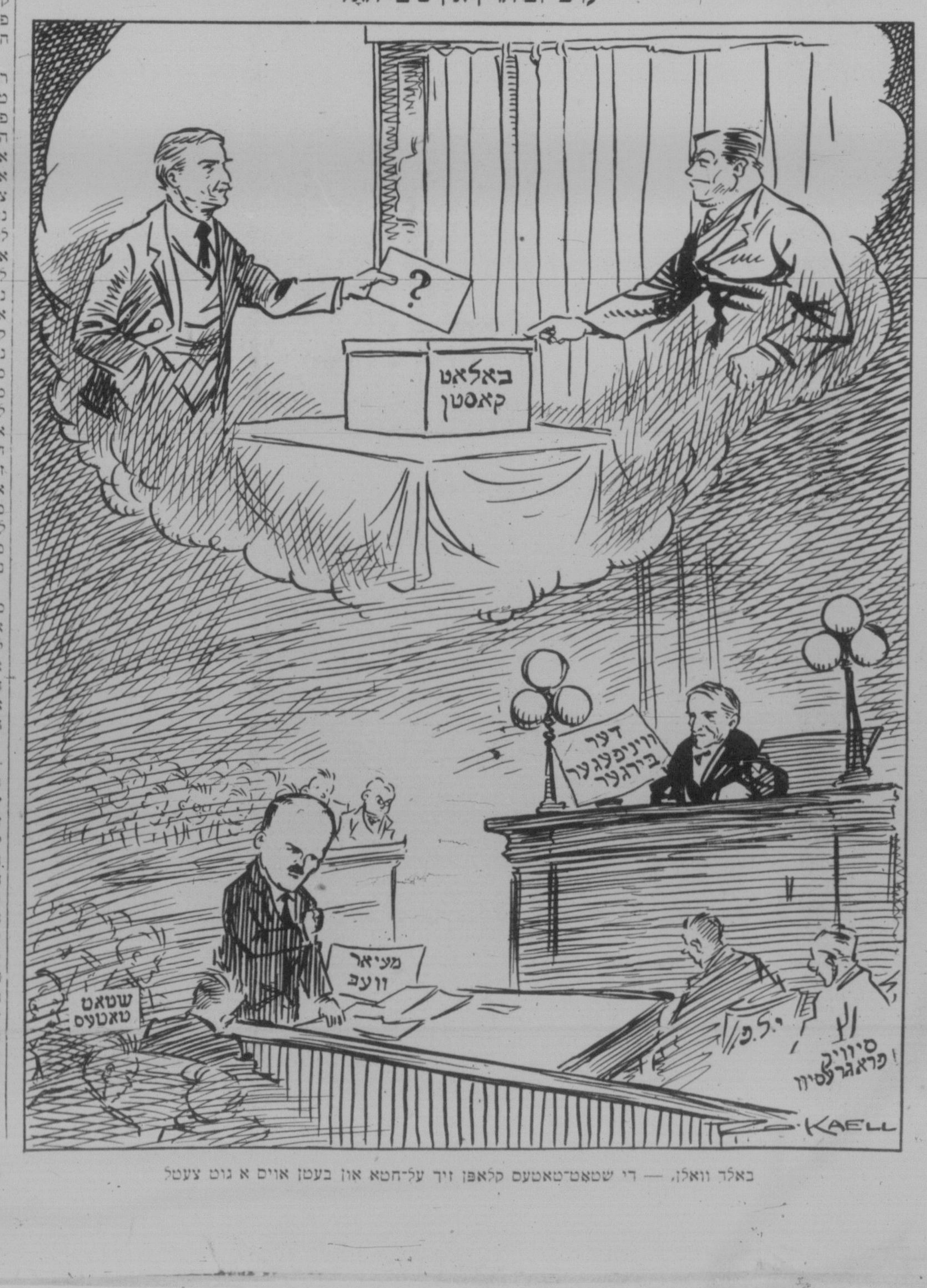

באלד וואלן, — די שטאט-טאטעס קלאפן זיך על-חטא און בעטן אוים א גוט צעטל